

3. osztály

A feladatok megoldását a válaszlapon a megfelelő helyre tett X-szel jelöljétek!
Előfordulhat, hogy egy feladatban több válasz is helyes.

1. Betűrendbe soroltunk néhány szót, de a sorból kimaradt két elem. Mely szavak kerülhetnek a 2., illetve a 4. helyre?

1) *vidul* 2) ____ 3) *vijjog* 4) ____ 5) *vívás*

(A) *vihar* (B) *vidra* (C) *villám* (D) *virág* (E) *vitórlás*

Megoldás: A betűrendbe sorolás alapja, hogy mindig az első eltérő betű sorrendiségét vesszük figyelembe. Jelen esetben többnyire a szavak 3. betűje dönti el a helyes sorrendet, illetve egy alkalommal a 4. betűket kellett vizsgálni. A magánhangzó hosszúsága (pl. *i*, *í*) nem befolyásoló tényező, csak akkor, ha minden más betű megegyezik a két szóban. Mindezeknek megfelelően a 2. helyre beírható a *vihar* szó, mert a *h* a *d* és a *j* között áll az ábécében. A *vidra* azért nem követheti a *vidul* igét, mert az *u* jóval az *r* után következik. A 4. helyen állhat a *villám*, a *virág* és a *vitórlás*, mert az *l*-re, az *r*-re és a *t*-re is igaz, hogy a *j* és a *v* között van a helyük.

Helyes válasz(ok): A C D E

2. Jelöljétek meg a helyesen írt, rokonságot kifejező szavakat!

(A) *öccse* (B) *atyja* (C) *bátja* (D) *huga* (E) *nénje*

Megoldás: Helyesen írtuk az *öccse*, az *atyja* és a *nénje* szavakat. A másik kettő helyesen: *bátyja*, *húga*.

Helyes válasz(ok): A B E

3. A hárombetűs szavak úgy alkotnak sorozatot, hogy minden lépéssel csak egy betű változhat. Ennek alapján mely szavak állhatnak a 8. helyen?

TEJ → *TÁJ* → *NYÁJ* → *NYÁR* → *NYÍR* → *PÍR* → 7. → ?

(A) *SÍP* (B) *KOR* (C) *SÍK* (D) *BÁJ* (E) *ZÁR*

Megoldás: A helyes döntéshez azt kellett felismerni, hogy a felkínált szavakhoz el lehet-e jutni két lépésben, azaz van-e a *PÍR* és az adott szó között a szabályoknak megfelelő 7. szó. Megmutatjuk, hogy egy kivétellel mindegyikhez el lehet jutni, persze más-más szavakkal a 7. helyen: (A): *PÍR* → *SÍR* → *SÍP*. (B) *PÍR* → *POR* → *KOR*. (C) *PÍR* → *SÍR* → *SÍK*. (E) *PÍR* → *PÁR* → *ZÁR*. A (D) esetében láthatóan nem elég a két lépés, hiszen a *BÁJ* szónak mindhárom betűje különböző. (A 9. helyre be lehetni illeszteni a következőképpen: *PÍR* → *BÍR* → *BÁR* → *BÁJ*.)

Helyes válasz(ok): A B C E

4. Benedek Elek *Kóbor cica* című versét idézzük. Jelöljétek be a rá vonatkozó igaz állításokat!

*Kóbor cica a kamrába
Nyaskálni ment, de megjárta.
A házmester észrevette,
Seprővel megkenegette.*

*Supp, supp, cica! nesze, nesze!
De a cicának van esze:
Kiugrott az ablakon át,
Üthetik bottal a nyomát!*

- (A) A cica eltévedt a kamrában.
(B) A házmester megsimogatta.
(C) A házmester seprővel párszor megütötte a cicát.
(D) A cicának botokkal indultak a keresésére.
(E) A cicának végül sikerült elmenekülnie.

Megoldás: A *kóbor cica* kifejezés nem azt jelenti, hogy eltévedt, hanem hogy nem lévén hajléka, céltalanul kóborol. A kamrába azért ment, hogy ennivaló után nézzen, nyaskáljon, azaz nassoljon, nyalakodjon. Ezért aztán a mérges házmesternek esze ágában sem volt megsimogatni; itt a *megkenegette* azt jelenti, hogy megütögette. Ha valakinek *bottal üthetik a nyomát*, akkor az nem arra utal, hogy valóban bottal keresik, hanem arra, hogy az illető sikeresen megszökött, elmenekült.

Helyes válasz(ok): C E

5. Azokat a szavakat jelöljétek be, amelyekből egy betű kicserélésével létrehozhatunk egy keresztnévet!

(A) *BOLT* (B) *BÉKA* (C) *GYÖNGY* (D) *TÁBOR* (E) *MÉTER*

Megoldás: Mindegyik szóból létrehozható egy-egy név, ha a megfelelő betűt másikkra cseréljük: *ZSOLT*, *REKA*, *GYÖRGY*, *GÁBOR*, *PÉTER*.

Helyes válasz(ok): A B C D E

6. Mely szavakkal fejezi ki József Attila az *Altató* című versében, hogy valaki vagy valami alszik?

(A) *SZUNDIKÁL* (B) *ALUKÁL* (C) *SZUNNYAD*
(D) *ALUSZIK* (E) *SZUNDÍT*

Megoldás: A költő leleményességét, gazdag szókincsét bizonyítja, hogy az *alszik* igét milyen gazdagon fejezi ki különböző rokon értelmű szavakkal. A felsoroltak közül kettő szerepel a versben: „*A villamos is aluszik...*”, és „*Szundít a lapda meg a sip...*”.

Helyes válasz(ok): D E

7. Mely szavak illenek az alábbi hiányos közmondások valamelyikébe?

Sok lúd . . . győz. Egy bolond . . . csinál. Türelem . . . terem.

(A) *libát* (B) *rózsát* (C) *disznót* (D) *százat* (E) *őrültet*

Megoldás: Íme, a közmondások helyesen: *Sok lúd disznót győz. Egy bolond százat csinál. Türelem rózsát terem.*

Helyes válasz(ok): B C D

8. Mit jelenthet a 7. feladatban helyesen kiegészített közmondások valamelyike?

(A) Mindenki a természete szerint cselekszik.

(B) A kitartás meghozza a várt eredményt.

(C) Az ostoba ember helytelen dolgokat tesz.

(D) A higgadság szerencsét hoz.

(E) Nagy szerencse kell ahhoz, hogy a gyengébb legyőzze az erősebbet.

Megoldás: Egyedül a „rózsás” közmondásnak van megfelelő magyarázata a felkínáltak között. Ez azt jelenti, hogy a kitartás meghozza a várt eredményt. A „ludas” bölcsesség arra utal, hogy a kisebbek, gyengébbek többen összefogva le tudnak győzni egy nagyobb, erősebb ellenfelet. Egy bolond pedig azért csinál százat, mert egy buta, rossz példát sajnos nagyon sokan követnek mások is.

Helyes válasz(ok): B

9. Azokat a neveket jelöljétek meg, amelyekben a betűk ábécé sorrendben követik egymást. Ilyen például az Ákos.

(A) Adél (B) Aliz (C) Ábel (D) Áron (E) Ernő

Megoldás: Sorrendben vannak az Adél és az Ábel betűi. Az Aliz esetén az *i* az ábécében megelőzi az *l* betűt. Az Áron utolsó három betűje az ábécében is elég közel van egymáshoz, de éppen fordított sorrendben: *n, ..., o, ..., r*. Az Ernő esetében hasonlóan: *n, ..., ő, ..., r*.

Helyes válasz(ok): A C

10. Az alábbi hiányos szavakból egy-egy betű beírásával különböző szavakat lehet alkotni. A beírható betűkből az előfordulásuk sorrendjében kijöhet egy-egy újabb négybetűs szó. Mit jelenthet egyik vagy másik így kapott szó?

_APA, B_KA, SZÜ_ET, FÁ_OL

(A) fejkendő (B) kisebb madár (C) befont, feltűzött haj

(D) mondatvégi írásjel (E) annyi folyadék, amennyi egyszerre lenyelhető

Megoldás: Többféleképpen ki lehet egészíteni értelmes szavakká a felsorolt hiányos szavakat. Íme, néhány példa: KAPA, PAPA, BAKA, BIKÁ, BOKA, SZÜNET, SZÜRET, FÁTYOL. (Fontos, hogy az utolsó szót csak ezen az egy módon lehet helyesen kiegészíteni, mert a „fától” ragos szóalak hosszú ó-val írandó.) Tehát a következő betűkkel gazdálkodhatunk az előfordulásuk sorrendjében: 1: K, P. 2: A, I, O. 3: N, R. 4: TY. Így kijöhet a *pinty* = *kisebb madár*; a *konty* = *befont, feltűzött haj*, és a *korty* = *annyi folyadék, amennyi egyszerre lenyelhető*. A *pont*, amely amúgy megfelel a *mondatvégi írásjel* meghatározásának, nem jöhet ki.

Helyes válasz(ok): B C E

11. Összekevertük Kányádi Sándor *Kerekítő* című versének a sorait. A helyesírás és a tartalom figyelembevételével állítsátok helyre őket! Mi a helyes sorrend?

1. közepében kicsi ház,

2. alatta egy kerek erdő,

3. ki az erdőt kerüli.

4. kerek erdőn kerek tisztás,

5. Amott egy nagy kerek felhő,

6. abban lakik Kereki,

(A) 4. 1. 6. 3. 5. 2.

(B) 5. 6. 2. 4. 1. 3.

(C) 5. 4. 1. 2. 6. 3.

(D) 5. 2. 4. 1. 6. 3.

(E) 5. 2. 1. 4. 6. 3.

Megoldás: Íme, a vers helyesen:

Amott egy nagy kerek felhő,

alatta egy kerek erdő,

kerek erdőn kerek tisztás,

közepében kicsi ház,

abban lakik Kereki,

ki az erdőt kerüli.

A helyes sorrendbe állításban segített, hogy csak egy sor kezdődik nagybetűvel, illetve hogy csak egy sort zár mondatvégi írásjel. Tehát viszonylag könnyű volt megtalálni a keretsorokat. A többit az előre és vissza utaló szavak értelme mutatta meg. (Nyilvánvaló, hogy amíg nem esik szó a tisztásról, addig nincs értelme annak a közepéről beszélni; a kicsi házat is előbb kell említeni, mint annak a lakóját, Kerekit.)

Helyes válasz(ok): D

12. Az *okos emberek* című meséből idézünk:

„Ó, Istenem, sápítózott az asszony, ki hitte volna, hogy ilyen szomorú sorsra jut az én szegény, jó uram!”

Mit jelent az, hogy sápítózott?

(A) sikított

(B) sóvárgott

(C) sápadozott

(D) sopánkodott

(E) sínylődött

Megoldás: A *sápítózik* ige jelentése: *sopánkodik, siránkozik*. Ezek közül egyedül a *sopánkodik*, illetve itt az eredeti múlt idejű alaknak megfelelően a *sopánkodott* volt választható.

Helyes válasz(ok): D

13. Jelöljétek meg a helyesen szótagolt szavakat!

(A) egy-üt-tes

(B) bo-dza-szörp

(C) mesz-sze-lá-tó

(D) ta-xi-ó-ra

(E) ker-eszt-rejt-vény

Megoldás: Helyesen szótagoltuk a következőket: *bo-dza-szörp, mesz-sze-lá-tó* és *ta-xi-ó-ra*. A másik kettő helyesen: *e-gyüt-tes* és *ke-reszt-rejt-vény*.

Helyes válasz(ok): B C D

4. osztály

A feladatok megoldását a válaszlapon a megfelelő helyre tett X-szel jelöljétek!
Előfordulhat, hogy egy feladatban több válasz is helyes.

1. Azokat a szavakat jelöljétek be, amelyeknek a végén ugyanaz a toldalék van!

(A) *szekérre* (B) *terefere* (C) *élére* (D) *testőre* (E) *tetőre*

Megoldás: Jól látható, hogy mindegyik szó *-re* szótagra végződik. Ám ez csak három esetben felel meg a „hová?” kérdésre válaszoló *-ra/-re* toldaléknak. Ezek: *szekérre*, *élére* és *tetőre*. A *testőr* szótőhöz egy 3. személyű toldalék (birtokos személyjel) kapcsolódik – például ’a király testőre’ szó szerkezetben. A *terefere* esetén még csak toldalék sincs a szóalakon, amely így önmagában szótő.

Helyes válasz(ok): A C E

2. Jelöljétek meg a helyesen írt szavakat!

(A) *gyógyító* (B) *megszépül* (C) *esélyes* (D) *jószívű* (E) *Velencei-tó*

Megoldás: Helyesen írtuk az *esélyes* és a *Velencei-tó* szavakat. A többi helyesen: *gyógyító*, *megszépül* és *jószívű*.

Helyes válasz(ok): C E

3. A hárombetűs szavak úgy alkotnak sorozatot, hogy minden lépéssel csak egy betű változhat. Ennek alapján mely szavak állhatnak a 8. helyen?

PÍR → *NYÍR* → *NYÍL* → *NYÚL* → *DÚL* → *DÉL* → 7. → ?

(A) *CSAL* (B) *GYÉR* (C) *DAC* (D) *FÜL* (E) *VÉD*

Megoldás: A helyes döntéshez azt kellett felismerni, hogy a felkínált szavakhoz el lehet-e jutni két lépésben, azaz van-e a *PÍR* és az adott szó között a szabályoknak megfelelő 7. szó. Megmutatjuk, hogy mindegyikhez el lehet jutni, persze más-más szavakkal a 7. helyen: (A): *DÉL* → *DAL* → *CSAL*. (B) *DÉL* → *DÉR* → *GYÉR*. (C) *DÉL* → *DAL* → *DAC*. (D) *DÉL* → *FÉL* → *FÜL*. (E) *DÉL* → *VÉL* → *VÉD*.

Helyes válasz(ok): A B C D E

4. A cselekvést, történést jelentő szavak közül azokat jelöljétek be, amelyeknek megtaláljátok az **ellentétes** jelentésű párját a felsorolásban!

felrezzzen, fennhéjáz, serénykedik, szűkölködik, kótyavetyél

(A) *veszteget* (B) *dúskál* (C) *lappang* (D) *henyél* (E) *lelomboz*

Megoldás: A *dúskál* ellentéte a *szűkölködik*, és a *henyél* ellentétpárja a *serénykedik*. A többinek nincsen ellentétes jelentésű párja a felsorolásban.

Helyes válasz(ok): B D

5. Mentovics Éva verséből idézünk két versszakot. Jelöljétek be a rájuk vonatkozó igaz állításokat!

*Kertek alatt – nézd csak! – előkap egy pemzlit,
már az ősz botorkál, s lám, amott a festék...
meg-megáll egy hársnál, bemázolja a kert
néhány rőt bokornál, álmos, fáradt testét.*

- (A) *Az ősz lassan közeledik.*
(B) *Az említett bokrok még szép zöldek.*
(C) *A megszemélyesített ősz újrafestí a kerítést.*
(D) *A 2. versszak szerint az ősz átadja a helyét a havat hozó télnek.*
(E) *A részlet arról szól, hogy ősszel a természet színei megváltoznak.*

Megoldás: A botorkálás és a meg-megállás egyaránt arra utal, hogy lassú az ősznek a versben leírt közeledése. Tehát az (A) állítás igaz. A részletben megjelenő bokrok nem zöldek, hanem pirosak, ezt jelenti a rőt melléknév, ezért a (B) hamis. Az ősz jelképesen, megszemélyesítve valóban fest, színezt, de nem a kerítést, hanem a természetet, a fákat, bokrokat, amelyeknek a levelei sárgulnak, barnulnak, pirosodnak. Így a (C) hamis, míg az (E) igaz. A (D) pontban megfogalmazott állításra semmi nem vonatkozik a versben. Itt most még nem az ősz adja át a helyét a télnek, hanem a nyár az ősznek.

Helyes válasz(ok): A E

6. Azokat a szavakat jelöljétek be, amelyekből egy betű kicserélésével létrehozhatunk egy keresztnévet!

(A) *PENGE* (B) *CSATA* (C) *VITA* (D) *PINCE* (E) *PÁRA*

Megoldás: Mindegyik szóból létrehozható egy-egy név valamelyik betűnek egy másikra cserélésével. Íme: *CSENGE*, *CSABA*, *RITA*, *VINCE*, *SÁRA*. Érdekes, hogy a *csata* és a *vita* szavakból egyaránt kijöhet a *Vata*, régi magyar férfinév, de ennek ismerete nem elvárás, és nem is befolyásolta a megoldást.

Helyes válasz(ok): A B C D E

7. Mely szavak illenek az alábbi hiányos szólások valamelyikébe?

... önt a tűzre egy ... fűjnek elveti a ...

(A) *lufit* (B) *sulykot* (C) *tiszta vizet* (D) *követ* (E) *olajat*

Megoldás: Íme, a szólások helyesen kiegészítve: *olajat önt a tűzre; egy követ fűjnek; elveti a sulykot.*

Helyes válasz(ok): B D E

8. Mit jelenthet az előző feladatban helyesen kiegészített szólások valamelyike?

(A) *Gyorsan megold egy problémát.* (B) *Egy célért dolgoznak összefogva.*
(C) *Túl nagy feladatot vállal.* (D) *Hatékonyan támogat egy jó ügyet.*
(E) *Túlzásba esik, helytelen túlzásra ragadtatja magát.*

Megoldás: Az előző feladat szólásai közül egyedül az 'elveti a súlykot' jelentése található meg a válaszlehetőségek között: *tűzszobába esik, helytelen tűzszobára ragadtatja magát*. Aki 'olajat önt a tűzre', az egy már meglévő bajt tovább tetéz helytelen viselkedésével. Akik pedig 'egy követ fűznek', azok ugyanazt a jellemzően hibás véleményt képviselik.

Helyes válasz(ok): E

9. Azokat a neveket jelöljétek meg, amelyekben a betűk ábécé sorrendben követik egymást. Ilyen például az *Ákos*.

(A) *Ábel* (B) *Álmos* (C) *Alfonz* (D) *Aliz* (E) *Egon*

Megoldás: Sorrendben vannak az *Ábel* és az *Álmos* betűi. Az *Aliz* esetén az *i* az ábécében megelőzi az *l* betűt. Az *Alfonz* esetében az *l* betűt megelőzi az *f*, de az *o* meg az *n* is fordított sorrendben szerepelnek az ábécében, és ez utóbbi igaz az *Egon*-ra is.

Helyes válasz(ok): A B

10. Az alábbi hiányos szavakból egy-egy betű beírásával különböző szavakat lehet alkotni. A beírható betűkből az előfordulásuk sorrendjében kijöhet egy-egy újabb négybetűs szó. Mit jelenthet egyik vagy másik így kapott szó?

_APA, B_KA, SZÜ_ET, FÁ_OL

(A) *fejkenő* (B) *kisebb madár* (C) *befont, feltűzött haj*
(D) *mondatvégi írásjel* (E) *annyi folyadék, amennyi egyszerre lenyelhető*

Megoldás: Többféleképpen ki lehet egészíteni értelmes szavakká a felsorolt hiányos szavakat. Íme, néhány példa: KAPA, PAPA, BAKA, BIKÁ, BOKA, SZÜNET, SZÜRET, FÁTYOL. (Fontos, hogy az utolsó szót csak ezen az egy módon lehet helyesen kiegészíteni, mert a „fától” ragos szóalak hosszú ó-val írandó.) Tehát a következő betűkkel gazdálkodhatunk az előfordulásuk sorrendjében: 1: K, P. 2: A, I, O. 3: N, R. 4: TY. Így kijöhet a *pinty* = *kisebb madár*; a *konty* = *befont, feltűzött haj*, és a *korty* = *annyi folyadék, amennyi egyszerre lenyelhető*. A *pont*, amely amúgy megfelel a *mondatvégi írásjel* meghatározásának, nem jöhet ki.

Helyes válasz(ok): B C E

11. Összekevertük Weöres Sándor versének a sorait. A helyesírás és a tartalom figyelembevételével állítsátok helyre őket! Mi a helyes sorrend?

1. *már onnan meglátnám.*
2. *állnak a tó partján,*
3. *füstöt vet a kémény.*
4. *a tanyánk tetejét*
5. *Suhogó jegenyék*
6. *fecske az ereszen,*
7. *Gólya a fedelén,*

(A) 7. 3. 6. 1. 4. 5. 2. (B) 5. 6. 2. 4. 7. 1. 3. (C) 5. 4. 1. 2. 7. 6. 3.

(D) 5. 2. 4. 1. 7. 6. 3. (E) 5. 2. 1. 4. 7. 6. 3.

Megoldás: Íme, a vers helyesen:

*Suhogó jegenyék
állnak a tó partján,
a tanyánk tetejét
már onnan meglátnám.
Gólya a fedelén,
fecske az ereszen,
füstöt vet a kémény.*

A helyes sorrendbe állításban segített, hogy csak két sor kezdődik nagybetűvel, illetve hogy csak két sort zár mondatvégi írásjel. Hogy melyik nagybetűs sor kezd az első mondatot a kettő közül, azt az előre és vissza utaló szavak értelme mutatta meg. (Nyilvánvaló, hogy amíg nem esik szó a tó partjáról látható tanyáról, addig nem világos, hogy a gólya minek a tetején, vagy a fecske minek az ereszen fészkel.)

Helyes válasz(ok): D

12. Összesen hány közös név (köznév) van az előző feladat verssoraiiban?

(A) 8 (B) 9 (C) 10 (D) 11 (E) 12

Megoldás: Íme, a vers köznevei az előfordulás sorrendjében, és az itt olvasható toldalékos vagy toldalék nélküli alakban: *jegenyék, tó, partján, tanyánk, tetejét, Gólya, fedelén, fecske, ereszen, füstöt, kémény*. Ez összesen 11.

Helyes válasz(ok): D

13. A *félkegyelmű asszony* című meséből idézünk: „– *Kati, Kati – csóválta János a fejét –, mikor jó meg az eszed? – Ó, lelkem uram, hát mért nem mondta elébb, hogy mit kell tennem!* – *sápítózott a félkegyelmű asszony.*” Melyik szó párral lehet úgy kicserélni az utolsó mondat két kiemelt szavát, hogy a mondat értelme ne változzon?

(A) *jajgatott – kegyetlen* (B) *sápadozott – balga*
(C) *zsörtölődött – félnótás* (D) *sopánkodott – féleszü*
(E) *siránkozott – kedvesezett*

Megoldás: A *sápítózott* jelentése *sopánkodott, siránkozott*; a *félkegyelmű* jelentése: *balga, félnótás, féleszü*, azaz 'buta'. Egyetlen olyan szó pár van, amelyikben, mindkettőhöz helyes jelentést rendeltünk: a (D).

Helyes válasz(ok): D

5. osztály

A feladatok megoldását a válaszlapon a megfelelő helyre tett X-szel jelöljétek!
Előfordulhat, hogy egy feladatban több válasz is helyes.

1. Azokat a hiányos szavakat, kifejezéseket jelöljétek meg, amelyekbe a vonalra beilleszthető egy hosszú mássalhangzó!

(A) *túraba__ancs* (B) *Jo__ra át!* (C) *Hi__étek el!*
(D) *egy hí__án húsz* (E) *célsza__ag*

Megoldás: Íme, a kifejezések helyesen kiegészítve: *túrabakancs, Jobbra át!, Higgyétek el!, egy híján húsz, célszalag.*

Helyes válasz(ok): B C

2. Mi minden „alszik” Radnóti Miklós *Éjszaka* című versében?

(A) *a szív* (B) *a nyár* (C) *a rózsza* (D) *a Hold* (E) *a kert*

Megoldás: A versben többek között *a szív, a nyár* és *a kert* alszik. Íme, a megfelelő sorok: „*Alszik a szív és alszik a szívben az aggodalom...*”, „*alszik a kert, a faág, a fatörzsben a harkály...*”, „*alszik a pergő búzaszemekben a nyár...*”. Becsapós lehetett a *rózsza* és a *Hold*, de nem ezek alszanak, hanem a „*rózsában a rózsabogár*” és a „*holdban a láng*”.

Helyes válasz(ok): A B E

3. A hárombetűs szavak úgy alkotnak sorozatot, hogy minden lépéssel csak egy betű változhat. A 6. helyen álló szónak csak a meghatározását adtuk meg. Az A–E pontokban szintén meghatározások, lehetséges szinonimák állnak. Melyek felelnek meg egy olyan szónak, amelyik a 7. helyre kerülhet?

LÉT → LÉGY → LÉP → NÉP → NÉZ → 'méhek készítette édes anyag' → ?

(A) *hátszló, paripa* (B) *vöröses színesfém* (C) *világítóeszköz*
(D) *könnyű sportruha* (E) *sima, festékszerű bevonat*

Megoldás: Az első öt szó megmutatja a feladatkiírásban közölt szabály működését. Nem nehéz kitalálni, hogy a 6. helyen a *MÉZ* áll. Ebből egy lépéssel az összes olyan szóhoz eljuthatunk, amelynek a meghatározásait az A–E pontokban olvashatjuk. Íme: *MÉN, RÉZ, MÉCS, MEZ, MÁZ.*

Helyes válasz(ok): A B C D E

4. Jelöljétek meg a helyesen írt alakokat!

(A) *elkészült* (B) *elkell készítenem* (C) *készítsd el*
(D) *készisd el* (E) *el tud készülni*

Megoldás: Helyesen írtuk a következőket: *készítsd el* és *el tud készülni*. A többi helyesen: *elkészült, el kell készítenem*, illetve *készítsd el*, amint a (C) pontban áll.

Helyes válasz(ok): C E

5. Tagoljátok szavakra a mondatokat! Melyek állnak pontosan hét szóból?

(A) *Sosemláttammégilyenelképesztőtűzijátéket.*
(B) *Atanáruratismeghívtátokahétvégjelőadásra?*
(C) *Őisemlékeznifogagyerekkoricsínytevésekre.*
(D) *Játékhelyetttöbbetkellettvolnafoglalkoznodvele.*
(E) *Legalábbtizenötszörpróbáltammegelmagyaráznineki.*

Megoldás: Íme, a mondatok helyesen:

Sosem láttam még ilyen elképesztő tűzijátéket. – (6 szó).

A tanár urat is meghívtátok a hétvégi előadásra? – (8 szó).

Ő is emlékezni fog a gyerekkori csínytevésekre. – (7 szó).

Játék helyett többet kellett volna foglalkoznod vele. – (7 szó).

Legalább tizenötször próbáltam meg elmagyarázni neki. – (6 szó).

Helyes válasz(ok): C D

6. Mely szavak illenek az alábbi hiányos szólások valamelyikébe?

megtalálja a zsák bedobja láttam én már karón

(A) *a lisztet* (B) *a kulcsot* (C) *borjút*
(D) *a foltját* (E) *a törülközőt*

Megoldás: Íme, a szólások helyesen kiegészítve: *megtalálja a zsák a foltját; bedobja a törülközőt; láttam én már karón varjút.*

Helyes válasz(ok): D E

7. Mit jelenthet az előző feladatban helyesen kiegészített szólások valamelyike?

(A) *Egy jó ötlettel megold valamit.* (B) *Eléri egy rég kitűzött célját.*
(C) *Tapasztaltabb vagyok nálad.* (D) *Meghátrol, felad valamit.*
(E) *Előbb-utóbb mindenkiről kiderül valami hiba.*

Megoldás: Az előző feladat megoldásából következik, hogy itt már csak két szólás értelmén kellett gondolkodni a megfejtéshez. Közülük is csak az egyiknek találhatjuk meg itt a magyarázatát. Ha valaki *bedobja a törülközőt*, akkor az illető *meghátrol, felad valamit*. A szólás eredete az ökölvívásra vezethető vissza. Itt szokás a ringbe bedobni a törülközőt a nyilvánvalóan vesztesre álló fél testi épsége megőrzésének az érdekében. (Rosszalló értelemben szokás használni a „*megtalálja a zsák a foltját*” szólást arra az esetre, amikor egy „jómadár” egy hozzá illő „zsványra” lel.)

Helyes válasz(ok): D

8. Összekeveredtek Weöres Sándor felelgetős versének verssorai. Mi a helyes sorrend?

1. „Holnapután kiskedden!”

5. „Az sincs!”

2. „Ebjesztő pénteken!”

6. „Hát a gazdasszony?”

3. „Itthon-e a gazda?”

4. „Mikor jön a gazda?”

7. „Nincs, nincs!”

8. „Hát a gazdasszony?”

(A) 4. 1. 6. 2. 3. 7. 8. 5. (B) 3. 6. 7. 5. 4. 2. 8. 1. (C) 3. 5. 6. 7. 4. 1. 8. 2.

(D) 4. 6. 1. 2. 3. 8. 5. 7. (E) 3. 7. 6. 5. 4. 1. 8. 2.

Megoldás: Íme, a vers helyesen:

"Itthon-e a gazda?"

"Nincs, nincs!"

"Hát a gazdasszony?"

"Az sincs!"

"Mikor jön a gazda?"

"Holnapután kiskedden!"

"Hát a gazdasszony?"

"Ebjesztő pénteken!"

Az utalószavakból (hát, az), illetve az ismétléseket kerülendő kihagyásokból egyértelmű, hogy ez az egyetlen lehetséges sorrend. Elvileg a „kiskedden” és a „pénteken” válaszok felcserélhetők lennének, de egyrészt logikusabb, hogy a kedd áll elől, másrészt ilyen sorrend nem szerepelt a válaszlehetőségek között, továbbá a költő éppen így írta meg e tréfás versét.

Helyes válasz(ok): E

9. Mely keltezéseket, évszámokat írtuk helyesen?

(A) 2021. XII. 3. (B) 2021. dec. 3.-án (C) 2025.-től

(D) 2025. január 1-jén (E) 2023 óta

Megoldás: Helyesek a következő alakok: 2021. XII. 3.; 2025. január 1-jén és 2023 óta. A másik kettő helyesen: 2021. dec. 3.-án és 2025-től.

Helyes válasz(ok): A D E

10. Nemes Nagy Ágnes *Tavaszi felhők* című versében a költőnő 2-2 természeti jelenség, kép között von párhuzamot. Mi mivel állítható párba hasonlóságuk alapján?

Bodzavirágból, bodzavirágból

Szállj, szállj felhő, pamacsos,

hullik a, hullik a sárga virágpor.

hullj le, te zápor, aranyos,

hullj le, te zápor,

Fönt meg a felhők szállnak az égen,

égi virágpor,

bodzafehéren, bodzafehéren.

égen nyíló bodzavirágból.

(A) bodzavirág – felhő (B) felhő – zápor (C) virágpor – zápor

(D) ég – felhő (E) bodzavirág – virágpor

Megoldás: A sok egyéb között Oscar-díjat is elnyert *Mindenki* című rövidfilmben elénekelt versben a bodzavirágból hulló virágport a felhőből hulló esővel állítja párba, párhuzamba a költő. Tehát a bodzavirág a felhővel, a virágpor a záporral alkot párt.

Helyes válasz(ok): A C

11. A tulajdonságot kifejező szavak közül azokat jelöljétek be, amelyeknek megtaláljátok az **ellentétes** jelentésű párját a felsorolásban!

ágrólszakadt, bőkezű, elmés, béketűrő, naplopó

(A) serény (B) tékozló (C) rártarti (D) oktondi (E) csapodár

Megoldás: A *serény*nek ellentéte a *naplopó*; az *oktondinak* ellentétpárja az *elmés*.

Helyes válasz(ok): A D

12. Ünnepeinkhez kapcsolódó versekből, dalokból idézünk. Mi a hozzájuk tartozó ünnepek időrendje a naptári évben?

1. *Anyánk, légy reménységben,*

2. *És mi mégis láncot hordunk!*

köszöntünk egészségben!

Ide veled, régi kardunk!

3. *De boldogok a pásztorok*

4. *Aradi vár, aradi vár, halálvölgye,*

S a három királyok.

híres-neves magyar hősök temetője.

(A) 1. 2. 4. 3. (B) 4. 3. 2. 1. (C) 2. 1. 4. 3. (D) 2. 4. 1. 3. (E) 4. 2. 1. 3.

Megoldás: Az első idézet egy népdalból származik, amellyel az édesanyákat szokás köszönteni anyák napján, amely május első vasárnapjára esik. A második idézetet könnyű volt felismerni: Petőfi Sándor *Nemzeti dal* című költeményéből származik, és az 1848. március 15-i forradalom jelképévé vált, így nem múlhat el ünnep nélküle. A harmadik részletet József Attila *Betlehemi királyok* című verséből vettük, amely Jézus születésének történetéhez kapcsolódik. Ezt karácsonykor ünnepeljük a december 24-i szentestétől 25-én és 26-án. A negyedik részlet szintén egy népdal két sora. Nyilvánvalóan az aradi 13 vértanúra utal. Őket 1849. október 6-án végezték ki. Minden évben ezen a napon emlékezünk rájuk. A helyes sorrend tehát: 2. 1. 4. 3.

Helyes válasz(ok): C

13. Összesen hány különböző köznévv van a 12. feladat idézeteiben? Tehát ha valamelyik többször fordul elő, csak egyszer kell számolni.

(A) 8

(B) 9

(C) 10

(D) 11

(E) 12

Megoldás: Íme, az idézetek köznevei az előfordulás sorrendjében. (Mivel az azonos, tehát többször előforduló szavakat nem kell figyelembe venni, kétszer számolni, mi is csak egyszer közöljük.) *Anyánk, reménységben, egészségben, láncot, kardunk, pásztorok, királyok, vár, halálvölgye, hősök, temetője*. Ez összesen 11 köznévv.

Helyes válasz(ok): D

6. osztály

A feladatok megoldását a válaszlapon a megfelelő helyre tett X-szel jelöljétek!
Előfordulhat, hogy egy feladatban több válasz is helyes.

1. Mely szó szerkezetek tagjait lehet egybe is írni, azaz melyekből lehet összetett szót létrehozni?

(A) öt szög (B) ez alatt (C) ebéd után (D) dél után (E) olasz tanár

Megoldás: A felkínáltak közül csak az *ebéd után* kifejezést nem lehet egybe leírni. A többire igaz, hogy – természetesen a jelentés kisebb-nagyobb megváltozásával – egybe is, és külön is írható. Íme: *öt szög* = 5 db szög, de *ötszög* = ötszögű síkidom; *ez alatt a szék alatt*, de *ezalatt* = eközben; *dél után* = déli 12 óra után, *délután* = a nappal második fele; *olasz tanár* = olasz nemzetiségű tanár, *olasztanár* = az a tanár, aki olasz nyelvet tanít.

Helyes válasz(ok): A B D E

2. Azokat a szavakat jelöljétek be, amelyeket ugyanúgy bontunk szóelemekre, mint ahogy szótagokra!

(A) írhatna (B) faházig (C) gyorsulás
(D) zöldséggel (E) megszépül

Megoldás: Lássuk a szavak szótagolását, és szóelemekre bontását: (A) *ír-hat-na* / *ír+hat+na* – szótő, ható képző, a feltételes mód jele. (B) *fa-há-zig* / *faház+ig* – szótő (összetett szó), határozórag. (C) *gyor-su-lás* / *gyors+ul+ás* – szótő, igeképző, főnévképző. (D) *zöld-ség-gel* / *zöld+ség+gel* – szótő, főnévképző, a -vel határozórag hasonlult alakja. (E) *meg-szé-pül* / *meg+szép+ül* – szótő (*szép*), igeképző és az ige elé vetett igerag.

Helyes válasz(ok): A D

3. A hárombetűs szavak úgy alkotnak sorozatot, hogy minden lépéssel csak egy betű változhat. A 6. helyen álló szónak csak a meghatározását adtuk meg. Az A–E pontokban szintén meghatározások, lehetséges szinonimák állnak. Melyek felelnek meg egy olyan szónak, amelyik a 7. helyre kerülhet?

GYOM → GYÁM → GYÁR → VÁR → TÁR → elvisel → ?

(A) felfordulás, káosz (B) kelepce (C) kopasz
(D) pajta (E) díszes, köpenyszerű népi férfiruha

Megoldás: Az első öt szó megmutatja a feladatkiírásban közölt szabály működését. Nem nehéz kitalálni, hogy a 6. helyen a *TŰR* áll. Ebből egy lépéssel az összes olyan szóhoz eljuthatunk, amelynek a meghatározásait az A–E pontokban olvashatjuk. Íme: *ZŰR*, *TÓR*, *TAR*, *CSŰR*, *SZŰR*.

Helyes válasz(ok): A B C D E

4. Mely szavak illenek az alábbi hiányos szólások valamelyikébe?

nyitott dönget lenyeli eltalálta szarva közt

(A) a békát (B) tabukat (C) a tőgyét (D) kapukat (E) a homlokát

Megoldás: Íme, a szólások helyesen kiegészítve: *nyitott kapukat dönget, lenyeli a békát, eltalálta szarva közt a tőgyét.*

Helyes válasz(ok): A C D

5. Mit jelenthet az előző feladatban helyesen kiegészített szólások valamelyike?

(A) Ledönti a korlátokat. (B) Elhisz egy nyilvánvaló hazugságot.
(C) Eltitkol valamit. (D) Szerencsésen beletrafált valamibe.
(E) Olyan dolgot kér (főlöslegesen), amelyhez már hozzájárultak.

Megoldás: A felkínáltak közül egyedül a *nyitott kapukat dönget* szólásnak találjuk meg a helyes magyarázatát. Az így cselekvő ember ugyanis *olyan dolgot kér (főlöslegesen), amelyhez már hozzájárultak*. Aki *lenyeli a békát*, az 'eltűr egy számára rossz, kínos dolgot, illetve elvállal egy kellemetlen feladatot'. Ha valaki nagyot téved, akkor mondjuk, hogy *eltalálta szarva közt a tőgyét*.

Helyes válasz(ok): E

6. Milyen magán- és mássalhangzótörvényekre van példa az alábbi idézetben?

*„Szóla Hunor: itt maradjunk!
Tanyát verjünk; itthon vagyunk:
Selyem a fű, édes a víz,
Fa-odúból csöpög a méz.”*

(A) illeszkedés (B) teljes hasonulás (C) kiesés
(D) rövidülés (E) összeolvadás

Megoldás: Több példa is van *illeszkedésre*: *maradjunk, verjünk, odúból* stb. Rövidülés érvényesül az *itthon* szóban, hiszen a hosszú *tt* helyett csak *t-t* ejtünk. Valamint összeolvadást látunk a *maradjunk* igében, ahol a *d* és *j* találkozása *ggy*-nek hangzik.

Helyes válasz(ok): A D E

7. Milyen tulajdonnevek szerepelnek még a 6. feladatban idézett versben?

(A) Emese (B) Levente (C) Dúl (D) Béla (E) Enéh

Megoldás: Nem volt nehéz felismerni, hogy az előző feladatban Arany János *Rege a csodaszarvasról* című költeményét idéztük. Ebben a felsoroltak közül *Dúl* és *Enéh* neve szerepel. Becsapós lehetett, de a Levente tulajdonnév nem része a versnek. Annak a köznévi alakja, *levente* viszont igen.

Helyes válasz(ok): C E

8. Melyik három szó jelentése ugyanaz vagy nagyon hasonló?

(A) kertel (B) kecsgetet (C) ócsárol
(D) köntőrfalaz (E) hímez-hámoz

Megoldás: 'Mellébeszél' a jelentése a *kertel*, a *köntörfalaz* és a *hímez-hámoz* igéknek. A *kecsegtet* azt jelenti, hogy 'valakinek kedvező megoldást ígér, anélkül, hogy biztos lenne benne'. Az *ócsárol* jelentése: 'becsmérel, lebecsül'.

Helyes válasz(ok): A D E

9. Azokat a szópárokat jelöljétek be, amelyekben mindkét tag azonos alakú szó!

(A) *fűz* – *ér* (B) *dob* – *telek* (C) *sejt* – *fül*
(D) *ár* – *fal* (E) *nyúl* – *csiga*

Megoldás: Azonos alakúak azok a szavak, amelyeknek a hangalakja, írásképe ugyanaz, de két vagy több teljesen különböző dolgot jelentenek, és a jelentések között nincs tartalmi vagy nyelvtörténeti kapcsolat. A felsoroltak közül ilyenek a következők: *fűz*, *ér*, *dob*, *telek*, *sejt*, *ár*, *fal*, *nyúl*. Ám köztük a *sejt* és a *nyúl* olyan szóval alkot párt, amelyik nem azonos alakú.

Helyes válasz(ok): A B D

10. Nemes Nagy Ágnes *Tavaszi felhők* című versében a költőnő 2-2 természeti jelenséget, kép között von párhuzamot. Mi mivel állítható párba hasonlóságuk alapján?

Bodzavirágból, bodzavirágból Szállj, szállj felhő, pamacsos,
hullik a, hullik a sárga virágpor. hullj le, te zápor, aranyos,
hullj le, te zápor,

Fönt meg a felhők szállnak az égen, égi virágpor,
bodzafehéren, bodzafehéren. égen nyíló bodzavirágból.

(A) *bodzavirág* – *felhő* (B) *felhő* – *zápor* (C) *virágpor* – *zápor*
(D) *ég* – *felhő* (E) *bodzavirág* – *virágpor*

Megoldás: A sok egyéb között Oscar-díjat is elnyert *Mindenki* című rövidfilmben elénekelt versben a bodzavirágból hulló virágport a felhőből hulló esővel állítja párba, párhuzamba a költő. Tehát a bodzavirág a felhővel, a virágpor a záporral alkot párt.

Helyes válasz(ok): A C

11. Jelöljétek be a helyesen írt alakokat!

(A) *kulccsal* (B) *meggyel* (C) *méhvel*
(D) *kulcs-csomó* (E) *balett-táncos*

Megoldás: Helyesen írtuk a következőket: *kulccsal*, *meggyel*, *méhvel* és *balett-táncos*. A (D)-ben olvasható szó helyesen: *kulcscsomó*.

Helyes válasz(ok): A B C E

12. Jelöljétek be az alábbi idézettel, illetve a verssel kapcsolatos igaz állításokat!

Szemében „mesterségem” „No csak hitvány egy élet
Most is nagy szálla még; Az a komédia!”
Előítéletét az Fülemnek ily dicsérést
Évek nem szüntették. Kellett hallgatnia.

(A) *A költő a versnek ebben a részében az édesapjával beszélget.*

(B) *A „mesterség” szó itt a versírásra, költészetre vonatkozik.*

(C) *A költőnek jólesnek ezek a dicsérő szavak.*

(D) *A vers végén álló versszakokban a költő édesanyja is megjelenik.*

(E) *Ugyanitt említi az öccsét is a költő.*

Megoldás: Az idézett mű Petőfi Sándor *Egy estém otthon* című költeménye. Ebben valóban az édesapjával beszélget a költő, aki becsmérően szól a vándorszínészkedésről; azaz nem a költészetre vonatkoznak a szavai. A költőnek persze nem esnek jól e szavak, jöllehet a vers könnyed hangvétele elárulja, hogy nem is haragszik értük, édesapja szavait ironikusan írja dicsérésnek. Igaz állítás, hogy a vers végén megjelenik az édesanya, de hamis, hogy szó esne a költő öccséről, Istvánról a versben.

Helyes válasz(ok): A D

13. Ismert verscímekeket adtunk meg anagrammákkal. Melyeket írta az előző feladatban idézett költemény szerzője? Könnyítésül az első betűket aláhúztuk.

(A) *S FÜRTBEN VETTEM* (B) *ALANYI ARCNAK*
(C) *ÖCSI ÁLKARD* (D) *A ZÖLD FAL*
(E) *ÓH KOCA, VINNÉLEK*

Megoldás: Az előző feladat megoldása szerint tehát Petőfi-verseket kellett ebben a feladatban megjelölni. Lássuk az anagrammák megfejtését és a költőket! *FÜSTBEMENT TERV* – Petőfi Sándor. *ARANY LACINAK* – Petőfi Sándor. *CSALÁDI KÖR* – Arany János. *AZ ALFÖLD* – Petőfi Sándor. *Ó, HA CINKE VOLNÉK* – Weöres Sándor.

Helyes válasz(ok): A B D

7. osztály

A feladatok megoldását a válaszlapon a megfelelő helyre tett X-szel jelöljétek!
Előfordulhat, hogy egy feladatban több válasz is helyes.

1. Azokat a szavakat jelöljétek be, amelyekre igaz, hogy vegyes hangrendűek, és van bennük teljes hasonulás!

(A) *hagyománnyá* (B) *gáztűzhellyel* (C) *nyíljon*
 (D) *huszonötször* (E) *örvendezzünk*

Megoldás: Két szempontot kellett figyelembe venni a helyes megoldáshoz. Lássuk először a vegyes hangrendű szavakat, azaz amelyekben egyaránt van példa magas és mély magánhangzóra: *gáztűzhellyel*, *nyíljon*, *huszonötször*. Ezek közül teljes hasonulás érvényesül kettőben: *gáztűzhellyel* – a *-vel* rag *v*-je egészében hasonul a szóvégi *ly*-hoz. Valamint a *nyíljon* esetében az *l* hasonul a *j*-hez. (A *huszonötször* számnév esetében a *t* és az *sz* találkozásából összeolvadással *cc* képződik. Továbbá van teljes hasonulás a két fennmaradt, nem tárgyalt szóban is, de azok nem vegyes hangrendűek.)

Helyes válasz(ok): B C

2. Milyen szófajú szavak bújnak el a HAZATALÁL szóban?

(A) *névelő* (B) *igekötő* (C) *névutó* (D) *névmás* (E) *kötőszó*

Megoldás: Névelőre példa az *a*. Igekötő az *alá*. Ugyancsak az *alá* a példa a névutóra, sőt a névmásra is. Kötőszó a *ha*. Tehát mindegyik szófajra van példa.

Helyes válasz(ok): A B C D E

3. A hárombetűs szavak úgy alkotnak sorozatot, hogy minden lépéssel csak egy betű változhat. A 6. helyen álló szónak csak a meghatározását adtuk meg. Az A–E pontokban szintén meghatározások, lehetséges szinonimák állnak. Melyek felelnek meg egy olyan szónak, amelyik a 7. helyre kerülhet?

FOGY → *FAGY* → *VAGY* → *VÁGY* → *VÁM* → 'lószerszám' → ?

(A) *gondviselő* (B) *díszítés, minta* (C) *zsírszövet*
 (D) *íme* (E) *valahol tölti az éjszakát, alszik*

Megoldás: Az első öt szó megmutatja a feladatkiírásban közölt szabály működését. Nemi gondolkodás után beugorhatott, hogy a 6. helyen a *HÁM* áll. Ebből egy lépéssel az összes olyan szóhoz eljuthatunk, amelynek a meghatározásait az A–E pontokban olvashatjuk. Íme: *GYÁM*, *HÍM*, *HÁJ*, *LÁM*, *HÁL*.

Helyes válasz(ok): A B C D E

4. Mely szavak illenek az alábbi hiányos szólások valamelyikébe?

érti eltalálta szarva közt
. . . . hint a tiszta búza közé

(A) *a csíziót* (B) *a tőgyét* (C) *a homlokát*

(D) *port* (E) *konkolyt*

Megoldás: Íme, a szólások helyesen kiegészítve: *érti a csíziót, eltalálta szarva közt a tőgyét, konkolyt hint a tiszta búza közé.*

Helyes válasz(ok): A B E

5. Mit jelenthet az előző feladatban helyesen kiegészített szólások valamelyike?
 (A) *Ismeri a fortélyát a szakmájának.* (B) *Szerencsésen beletrafált valamibe.*
 (C) *A vártnál jobb eredményt ér el.* (D) *Viszályt kelt az emberek között.*
 (E) *Csalással jut nagyobb haszonhoz.*

Megoldás: A felkínáltak közül két szólás lehetséges magyarázatát találjuk meg a válaszpontokban. Az '*érti a csíziót*' jelentheti azt, hogy '*ravasz ember, aki tudja, hogyan kell hasznot szerezni*', illetve hogy '*hozzáértő, érti a dolgát*'. A konkolyos szólás azt jelenti, hogy valaki viszályt kelt az emberek között.

Helyes válasz(ok): A D

6. Az *Egri csillagok* című regényből idézünk török szavakat. Azokat jelöljétek be, amelyek valamilyen katonát, katonai tisztséget jelentenek!

(A) *szpáhi* (B) *szeráj* (C) *müezzin* (D) *jatagán* (E) *topcsi*

Megoldás: A felkínáltak közül kettőnek valamilyen katona a jelentése: a *szpáhi* lovas katonát, íjászt jelent; a *topcsi* pedig tüzér.

Helyes válasz(ok): A E

7. Azokat a szóalakokat jelöljétek meg, amelyek esetében minden szóelem egyszersmind szótag is!

(A) *egységes* (B) *gombjai* (C) *bőséggel*
 (D) *halászhat* (E) *gondolatban*

Megoldás: Lássuk a szavak szótagolását, és szóelemekre bontását: (A) *egy-sé-ges / egy+ség+es* – szótő, főnévképző, melléknévképző kötőhanggal. (B) *gomb-ja-i / gomb+ja+i* – szótő, birtokos személyjel, birtoktöbbségitő jel. (C) *bő-ség-gel / bő+ség+gel* – szótő, főnévképző, a *-vel* rag hasonult változata. (D) *ha-lász-hat / hal+ász+hat* – szótő, főnévképző, a ható ige képzője. (E) *gon-do-lat-ban / gond+ol+at+ban* – szótő, igeképző, főnévképző, határozórag.

Helyes válasz(ok): B C

8. Jelöljétek be az idézetre vonatkozó igaz állításokat!

*„Ő meg búcsút vesz, s Döbrögnek ereszti fakóját.
 Döbrögi még szintén meg sem szabadult az előbbi
 Megpüfölés szedres daganatjaitól: ihol újra
 Látogatásra megyen hozzá Matyi, hajdani szörnyű
 Ígéretje szerint. Híjjába keríti magát bé*

*Puzdrás és láncsás hajdúkkal: nincs neki annyi
Lelke, hogy a bosszús Matyinak kikerülje husángját.*

- (A) Matyi lóháton érkezik Döbrögbe.
(B) Ekkor már kétszer megverte Döbrögi uraságot, most készül a harmadikra.
(C) A „szedres” itt azt jelenti, hogy szederjes, azaz kékes-lilás színű.
(D) Az uraság fegyveres katonákkal veszi körbe magát.
(E) Döbrögit nem viszi rá a lélek, hogy újra megveresse Matyit.

Megoldás: Nem volt nehéz felismerni, hogy a részletet Fazekas Mihály *Lúdas Matyi* című költeményéből vettük. A régies szóhasználat és a hexameteres sorok miatt az átlagnál nagyobb figyelmet igényel a szöveg megértése. „Döbrögnek ereszti fakóját”, azaz Döbrög felé fordítja fakó lovát, tehát az (A) állítás igaz. A történetnek ezen a pontján még csak a második verést készül elvégezni az uraságon Matyi, így a (B) állítás hamis. Igaz viszont a (C), hiszen az első verés valóban olyan „jól” sikerült, hogy az uraságnak még szederjes a háta. Igaz a (D) is, a „puzdrás, láncsás hajdúk” fegyveres katonákat jelentenek. Hamis az (E), hiszen nem azért nem vereti meg újra Matyit, mert nem viszi rá a lélek, azaz sajnálja, hanem azért, mert a helyzet éppen fordított. Az utolsó másfél sor azt jelenti, hogy Döbröginek sehogyan sem volt esélye elkerülni az ütleget.

Helyes válasz(ok): A C D

9. Mi igaz az előző feladatban idézett mű verselésére?

- (A) Ütemhangsúlyos verselésű. (B) Hexameterekből áll.
(C) Egy sor hat verslábból áll. (D) A sorok felező 12-esek.
(E) A vers ritmusát a hosszú és rövid szótagok szabályos váltakozása adja.

Megoldás: Fazekas Mihály idézett műve időmértékes verselésű, és hexameterekből áll. Ebből következik, hogy minden sorban hat versláb van. Erre a formára valamelyest hasonlít a sorok hossza révén a felező 12-es, de nem azonos vele, hiszen a felező 12-es ütemhangsúlyos verselésű. Igaz viszont az (E): az időmértékes verselés lényege a szótagok hosszúságából következő ritmus.

Helyes válasz(ok): B C E

10. Milyen sorrendben követi egymást az alább idézett három megszólalás?

1. Ah! lágyan kél az esti szél
Milford-öböl felé... 2. Elhullt csatában a derék -
No halld meg, Eduárd...

3. Fegyver csörög, haló hörög,
A nap vértóba száll...

- (A) 2. 3. 1. (B) 2. 1. 3. (C) 1. 3. 2. (D) 3. 1. 2. (E) 3. 2. 1.

Megoldás: Könnyű lehetett felismerni, hogy az idézetek Arany János *A walesi bárdok* című költeményéből származnak. A helyes megoldáshoz azonban ennél alaposabban kell ismerni a verset. Ekkor arra is rájöhettünk, hogy a három részlet éppen a három bárd egy-egy megszólalása. Már csak az a kérdés, hogy melyik mikor lép be. Az első egy öreg öreg „fehér galamb” – ő kezdi a dalt a „Fegyver csörög, haló hörög” szavakkal. A király megharagszik, és „lágyabb” éneket követel: „Ah! lágyan kél az esti szél...” – kezdi egy ifjú bárd, a második. A harmadikat már hívni sem kell, vakmerőn lép a király elé: „Elhullt csatában a derék...” – éneklí, és azt is ő mondja ki, hogy nem lesz senki, aki hajlandó dicsérni a királyt: „Neved, ki diccsel ejtené, / Nem él oly velszi bárd.” Tehát a helyes sorrend: 3. 1. 2.

Helyes válasz(ok): D

11. Ismert verscímekeket adtunk meg anagrammákkal. Melyeket írta az előző feladatban idézett költemény szerzője? Könnyítésként az első betűket aláhúztuk.

- (A) S FÜRTBEN VETTEM (B) ALANYI ARCNAK
(C) ÖCSI ÁLKARD (D) ATYÁM NYÁJAS
(E) TORZ RÉME Ó ELKÓKADT

Megoldás: Tehát az előző feladat megoldása alapján Arany János verseit kell megjelölni. Lássuk az anagrammák megfejtését és a költőket!

- (A) FÜSTBEMENT TERV – Petőfi Sándor.
(B) ARANY LACINAK – Petőfi Sándor.
(C) CSALÁDI KÖR – Arany János.
(D) MÁTYÁS ANYJA – Arany János.
(E) TARTÓZKODÓ KÉRELEM – Csokonai Vitéz Mihály.

Helyes válasz(ok): C D

12. Jelöljétek be a helyesen írt alakokat!

- (A) holt-tengeri (B) 7.-es (C) higgyek
(D) kívül (E) edzés

Megoldás: Helyesen írtuk a következő alakokat: *holt-tengeri*, *7.-es*, *kívül*. A másik kettőt így kell írni: *higgyek*, *edzés*.

Helyes válasz(ok): A B D

13. Melyik három szó jelentése ugyanaz vagy nagyon hasonló?

- (A) pocskondiáz (B) lódit (C) csepül
(D) szapul (E) incselkedik

Megoldás: 'Szidalmaz, becsmérel' a jelentése a *pocskondiáz*, *csepül* és *szapul* igéknek. A *lódit* azt jelenti, hogy 'füllent, hazudik', az *incselkedik* jelentése: 'játékosan, pajkosan bosszant, ingerel valakit'.

Helyes válasz(ok): A C D

8. osztály

A feladatok megoldását a válaszlapon a megfelelő helyre tett X-szel jelöljétek!
Előfordulhat, hogy egy feladatban több válasz is helyes.

1. Milyen szófajú szavak bújtak el a HÓTAPOSÓ szóban?

(A) névutó (B) névelő (C) melléknév (D) kötőszó (E) igenév

Megoldás: Névutóra példa az *óta*. Névelő: *a*. Melléknév: *ó* (rég). Kötőszó: *s*. Igenév: *taposó* (folyamatos melléknévi igenév). Tehát mindegyik felkínált szófajra van példa.

Helyes válasz(ok): A B C D E

2. Milyen határozókra van példa Csokonai Vitéz Mihály *A Reményhez* című versének első versszakában?

(A) részes (B) idő (C) eredet (D) cél (E) állandó

Megoldás: A helyes megfejtéshez először is fel kellett idézni a kérdéses első versszakot. Íme, a részlet a keresett határozók kiemelésével:

<i>Földiekkel játszó</i>	<i>Síma száddal mit kecsegtetsz?</i>
<i>Égi tűnemény,</i>	<i>Mért nevetysz felém?</i>
<i>Istenségnek látszó</i>	<i>Kétes kedvet mért csepegtetsz</i>
<i>Csalfa, vak Remény!</i>	<i>Még most is belém?</i>
<i>Kit terem magának</i>	<i>Csak maradj magadnak!</i>
<i>A boldogtalan,</i>	<i>Biztatóm valál;</i>
<i>S mint védangyalának,</i>	<i>Hittem szép szavadnak</i>
<i>Bókol úntalan.</i>	<i>Mégis megcsalál.</i>

Eredethatározó nincs a részletben.

Helyes válasz(ok): A B D E

3. A hárombetűs szavak úgy alkotnak sorozatot, hogy minden lépéssel csak egy betű változhat. A 6. helyen álló szónak csak a meghatározását adtuk meg. Az A–E pontokban szintén meghatározások, lehetséges szinonimák állnak. Melyek felelnek meg egy olyan szónak, amelyik a 7. helyre kerülhet?

BECS → KECS → KACS → KAP → KÉP → sárga, gyűlékony elem → ?

(A) tatár fejedelem (B) csődör, paripa (C) éltes
(D) hírszerző (E) kedy, az akarat érvényesítése

Megoldás: Az első öt szó megmutatja a feladatkiírásban közölt szabály működését. Némi gondolkodás után beugorhatott, hogy a 6. helyen a KÉN áll. Ebből egy lépéssel az összes olyan szóhoz eljuthatunk, amelynek a meghatározásait az A–E pontokban olvashatjuk. Íme: KÁN, MÉN, VÉN, KÉM, KÉNY.

Helyes válasz(ok): A B C D E

4. Mely szavak illenek az alábbi hiányos közmondások valamelyikébe?

Több . . . , mint kolbász. Üres . . . jobban kong.

A rossz . . . szárnyon jár, a jó alig kullog.

(A) nap (B) gyomor (C) hordó (D) vélemény (E) hír

Megoldás: Íme, a közmondások helyesen kiegészítve: *Több nap, mint kolbász. Üres hordó jobban kong. A rossz hír szárnyon jár, a jó alig kullog.*

Helyes válasz(ok): A C E

5. Mit jelenthet az előző feladatban helyesen kiegészített közmondások valamelyike?

(A) Sok a szegény ember a földön. (B) Az értékes dologból kevesebb van.
(C) Az éhes ember dühösebb. (D) Takarékosan, beosztással kell élni.
(E) A pletykák gyorsan terjednek.

Megoldás: A felkínáltak közül csak egy közmondásnak találjuk meg az értelmét a válaszpontokban. Ha valaki azt mondja, hogy *több nap, mint kolbász*, akkor arra inti a többieket, hogy *takarékosan, beosztással kell élni*. (Ritkábban találkozni az *üres hordó jobban kong* közmondással, amely igen szemléletesen arra utal, hogy a buta, azaz üresfejű emberek többet fecsegnek értelmetlenül.)

Helyes válasz(ok): D

6. Azokat a szóalakokat jelöljétek meg, amelyek esetében minden szótag egyszersmind szóelem is!

(A) polcokról (B) rangjához (C) hűséggel (D) süthetne (E) kétszerez

Megoldás: Lássuk a szavak szótagolását, és szóelemekre bontását: (A) *pol-cok-ról* / *polc+ok+ról* – szótő, a többes szám jele kötőhanggal, határozórag. (B) *rang-já-hoz* / *rang+já+hoz* – szótő, birtokos személyjel, határozórag. (C) *hű-ség-gel* / *hű+ség+gel* – szótő, főnévképző, a -*vel* rag hasonlult alakja. (D) *süt-het-ne* / *süt+het+ne* – szótő, a ható ige képzője, a feltételes mód jele. (E) *két-sze-rez* / *két+szer-ez* – szótő, a számhatározó ragja, igeképző kötőhanggal.

Helyes válasz(ok): B C D

7. Megadtuk *A kőszívű ember fiai* című regény négy fejezetének a címét (különböző helyekről). Mi a helyes sorrendjük?

1. *A Királyerdőben* 2. *Két jó barát* 3. *A nem mutatott levél* 4. *Hatvan perc!*

(A) 2. 4. 3. 1. (B) 2. 4. 1. 3. (C) 2. 1. 3. 4. (D) 4. 2. 1. 3. (E) 4. 1. 2. 3.

Megoldás: A négy közül az első és az utolsó fejezetre viszonylag könnyebb volt rájönni. A *Hatvan perc!* a regény egészének legelső fejezete, és a haldokló Baradlay Kazimir hátralévő idejére utal. Az utolsó itt a sorban (nem a regényben) *A nem mutatott levél*. Ez, ha nem is a legvége a regénynek, mindenesetre jóval a szabadságharc leverése után történik. Jenő nem mutatja meg a tévedésből számára címzett levelet, így vállalva a halált testvére, Ödön helyett. A fennmaradó kettőről kellett eldönteni, hogy milyen sorrendben követik egymást. Ebben az segíthetett, hogy a *Két jó barát* című fejezet Ödön és Leonin barátságát mutatja be, akik a

szabadságharc leverésekor már ellenséges táborokban vannak. Az egyik legádázabb csatát *A Királyerdőben* fejezet mutatja be. Ekkor a két barát már eltávolodott egymástól. Tehát a helyes sorrend: 4. 2. 1. 3.

Helyes válasz(ok): D

8. Azokat a szavakat jelöljétek be, amelyekre igaz, hogy vegyes hangrendűek, és van bennük teljes hasonulás!

(A) vezérőrnaggyá (B) testhosszal (C) egészségiünkre
(D) meglátszott (E) hadsereg

Megoldás: Két szempontot kellett figyelembe venni a helyes választáshoz. Lássuk először is a vegyes hangrendű szavakat, azaz amelyek egyaránt tartalmaznak magas és mély magánhangzót! Ezek a következők: *vezérőrnaggyá*, *testhosszal*, *meglátszott*, *hadsereg*. Ezek közül teljes hasonulást találunk a *vezérőrnaggyá* szóalakban, hiszen a -vá határozórag v-je hasonul a szóvégi gy-hez. Valamint a *testhosszal* szóban a -val határozóragnak szintén a v-je hasonul a hosszú ssz-hez (más kérdés, hogy az egyszerűsítés helyesírási alapelve miatt nyilván nem írunk le három sz-t.) A *meglátszott* és a *hadsereg* estében egyaránt összeolvadás figyelhető meg.

Helyes válasz(ok): A B

9. Jelöljétek be a helyesen írt alakokat!

(A) kékeszöld (B) rúg-kapál (C) kávéscsésze
(D) tyúkhúsleveskocka (E) mesterségesintelligencia-kutató

Megoldás: Helyesen írtuk a következő alakokat: *kékeszöld*, *kávéscsésze*, *tyúkhúsleveskocka* és *mesterségesintelligencia-kutató* – ez utóbbi esetben a mozgószabály érvényesül. A (B) pontban olvasható ige helyesen: *rúgkapál*.

Helyes válasz(ok): A C D E

10. Jelöljétek be az idézetre, illetve az idézett műre vonatkozó igaz állításokat!

„Péter és Pál (tudjuk) nyárban Hanem a mi Péter-Pálunk
Összeférnek a naptárban, Háza körül mást találunk:
Könnyű nekik ott szerényen Zenebonát, örök patvart,
Megárulni egy gyékényen; Majd felfordítják az udvart”

- (A) Péter és Pál nyáron ugyanazon a napon ünneplik a névnapjukat.
(B) Az „egy gyékényen árulnak” szólás jelentése: egyetértenek.
(C) A szomszédok az állandó hangos muzsikálással egymás idegeire mennek.
(D) Mindkét gazda megpróbálja lefizetni a bírót.
(E) A bíró annak kedvezett, aki többet fizetett neki.

Megoldás: Talán nem volt nehéz felismerni, hogy az idézet Arany János *A fülemile* című verséből származik. A költő jegyzőként gyakran találkozott bosszantó, jelentéktelen tyúkperekkel. Egy ilyen ihlethette ezt a verset. Igaz az (A)

állítás, hiszen június 29-én e két név képviselői ünneplik névnapjukat. Igaz a (B) is, a szólás valóban az egyetértésre utal. A (C)-ből csak annyi igaz, hogy egymás idegeire mennek, de nem a zenével. Inkább arról van szó, hogy egyszerűen utálják egymást, és mindenben hibát keresnek. A fülemile énekére vonatkozóan már az is bolondság, hogy a bírógig szaladnak, de az még nagyobb, hogy valóban megpróbálják lefizetni a kedvező ítélet reményében. Más kérdés, hogy a bíró nem bolond bármelyiküknek is igazat adni, tehát az (E) hamis.

Helyes válasz(ok): A B D

11. Milyen mondatrészek szerepét töltheti be önállóan, változtatás nélkül egy tetszőleges mondatban a 'játszani' szó?

(A) alany (B) eszközhatározó (C) célhatározó (D) tárgy (E) társhatározó

Megoldás: A felkínáltak közül eszköz- és társhatározó nem lehet a *játszani* főnévi igenév (bár kétségtelenül eszközzel és társsal is szokás játszani). Íme, egy-egy példa a többire. Alany: *A kertben jobb játszani, mint a szobában*. Célhatározó: *Menjünk ki a kertbe játszani-cél!* Tárgy: *A gyerekek szeretnek jó időben a kertben játszani*.

Helyes válasz(ok): A C D

12. Az alábbi anagrammákból magyar prózai művek címét lehet kirakni. Fejtsétek meg őket, és jelöljétek be Mikszáth Kálmán műveit! Könnyítésül az első betűket aláhúztuk.

(A) KEND AGYA TŰZIFA FÉNYE (B) ÖKRÖK ESZE VIRÁGOT LEL
(C) BÉNA HIÁNYÁRA (D) SERPENYŐJÉN SZERETET
(E) LÁTOGATÓ SZIGETE BUKHAT

Megoldás: Íme, az anagrammák megfejtése, illetve az így kijött művek szerzői:

- (A) *A NAGYENYEDI KÉT FŰZFA* – Jókai Mór.
(B) *TÖRÖKORSZÁGI LEVELEK* – Mikes Kelemen.
(C) *A NÉHAI BÁRÁNY* – Mikszáth Kálmán.
(D) *SZENT PÉTER ESERNYŐJE* – Mikszáth Kálmán.
(E) *A HUSZTI BETEGLÁTOGATÓK* – Jókai Mór.

Helyes válasz(ok): C D

13. Melyik két ige jelentése ugyanaz vagy nagyon hasonló?

(A) sompolyog (B) morfondíroz (C) töprenkedik
(D) lamentál (E) bazsalyog

Megoldás: 'Töpreng, gondolkodik, elmélkedik valamin' – ez a jelentése a *morfondíroz* és a *töprenkedik* igének. (A *sompolyog* jelentése: 'somfordál, ólálkodik'; a *lamentál* azt jelenti, hogy 'panaszkodik'; a *bazsalyog* pedig 'mosolyog'.)

Helyes válasz(ok): B C